

„Protelsonia Hungarica Méh“

Egy vak rák, két tudós és három lovagias ügy különös története

(Saját tudósítónktól.) Mióta a Pécs melletti abaligeti barlang vak rákja, az ászkarák, illetve ahogy Menely Lajos tudományosan elnevezte, a „Protelsonia Hungarica Méh“ egy nedves kő talpáról diadalmasan bevonult a magyar tudományos életbe, azóta ádáz tusa folyik a 7 milliméter nagyságú féreg földfedezésének dicsőségéért. Egymást érik a felolvasások, a vitairatok, a vádak, és ami magyar földön még tudósok között is természetes, a lovagi tornára szóló kihívások és lovagias jegyzőkönyvek. Méhely Lajos egyetemi tanárnak, a fajbiológia jeles szakértőjének például kétszer támadt lovagias afférje miatta, sőt a harmadik is készül. Méhely Lajos hétfő esti akadémiai felolvasása miatt, amelynek ez volt a címe: Az abaligeti barlang vakrákjának szervezete, rendszertani helye és felfedeztetésének „hiteles“ története.

Mi történt a barlangipatak partján?

Persze a hitelesen van a hangsúly. Ki fedezte fel az ászkarákot az abaligeti barlang mélyén, egy patak partján?

Méhely Lajos 1923 októberében két tanítványával és Bokor Elemérrel elment Abaligetre, hogy vak férgeket keressen. Hosszú kutatás után a nem csüggedő Bokor a patak partjáról egy lapos követ fesztett fel és adott át Méhelynek:

— Itt vannak — mondotta — a keresett vak férgek.

Méhely alaposan megnézte a fehér férgeket, de előbb azt hitte, hogy közönséges kukacok. — Vak planáriák — ismételte újra Bokor.

— Nono, — mondotta Méhely — ezeknek lábuk van.

Hát igen, — tréfálkozott Bokor — ezeknek lábuk nőtt. Ezek a planáriák megengedték maguknak ezt a tréfát.

Méhely Lajos erre tüzetesebben megnézte a fehér férgeket és örömrépesen állapította meg, hogy Magyarországban még eddig ismeretlen ászkarákot fedeztek fel.

Ki volt dicsőbb, ki volt nagyobb?

Csak az a kérdés most már, kié a felfedezés dicsősége? Bokoré-e, aki állítása szerint nyomban felismerte az ászkarákot, de nem törődött velük és ezért tréfálkozott Méhellyel, vagy Méhelyé, aki azonnal a maga nevével nevezte el az abaligeti barlang vakrákját és másfél évig vizsgálta tüzetesen, hogy aztán részletesen számoljon be róla az Akadémiának.

A háborúskodás Méhely első akadémiai jelentése után tört ki. Bokor valóságosan ellenkezőnek jelentette ki a tanulmányt, mire Méhely sértő nyilatkozatot tett. Bokor őrnagy provokálta Méhelyt, aki bosszúját kért tőle. Ezt a lovagias ügyet nyomon követte egy másik lovagias ügy, amely abból a feljelentésből fakult, amelyet Méhely Lajos az egyetem tanácsához nyújtott be, azt kérve benne, hogy utasítsák ki az egyetemtől Bokor Elemért. Méhely Lajos utóbb minden vádját visszavonta és a fegyelmi feljelentést is visszavette.

De más kitűnő zoológussal is hajbakapott Méhely Lajos. Az ifjabb tudósgeneráció egyik tagja, dr. Dudits Andre szintén tanulmányozni kezdte az ászkarákot, amelyet összehasonlított a francia Jurában fellelhető vakrákokkal. Méhely kíméletlenül nekifordult Duditsnak, aki szaval mer foglalkozni, amin ő dolgozik. Még mai akadémiai felolvasása egy részét is Dudits „jelentéktelen“ tanulmányának szentelte, holott tudta, hogy Dudits, mint a Rockefeller-intézmény egyik kiküldöttje, Nápolyban időzik tanulmányúton és így nem válaszolhat.

Igen, de mi van a nagy csáp harmadik izületén?

Ezek voltak az előzményei Méhely Lajos hétfői akadémiai felolvasásának, aminek a hírére szokatlan módon, szüfölsig megteltek a kisterem padjai. Méhely szeliden kezdte, csak Dudits tanulmányának esett neki, minden eredmény nélkül, üresnek jellemezve azt, Dudits — mondotta Méhely emelt hangon — még azt sem vette észre, hogy az abaligeti vakrák nagy csápjának harmadik izületén van valami. Egy szemölcs, amelyen két hosszú érzéksőrte ül. Dudits külön családost állított fel az ászkarákoknak, de olyan jelentéktelen fajbéllyeget állapított meg, hogy senki sem fogja ezt a családost elismerni. Mikor Méhely a szépművészi ászkarák leírásával és belső szervezetével végzett, áttért az ászkarák felfedezésének „hiteles“ történetére.

Férgek és emberek a kövek közt

Ettől kezdődően a jelenlévő öreg akadémikusok nagy figyelemmel kísérték a felfedező Méhelyt, aki villámlo szemekkel, tüzesen ismertette útrakészülését és elindulását. Két tudományos zomjas hallgatójával már elhelyezkedett a vasúti fiülkében, amikor a kupé ajtajában fölbukkant Bokor Elemér alakja. Bokor útitársnak ajánlkozott és mert erősfényű karbidlámpája volt, Méhely elfogadta. Az abaligeti barlangban — így folytatta Méhely Lajos — Bokor Elemér

mutatta az utat, mögöttem én mentem, majd Kubacska jött és végül Dózsa hozta a puskámat. Emelgettem a patak partján a követet és tanítottam társaimat, hogyan szedjék le róluk a bogarakat eset segítségével, hogyan mossák be őket az üvegekbe. Észrevettem ugyanis, hogy dr. Bokor Elemér acélszíptővel szedgeti a férgeket, ami körülbelül megfelel annak a rovargyűjtőnek, aki pályával fogja a lepkeket.

Méhely folytatta a felolvasást: Mikor egy lejtő végére jutottunk, Bokor megszólalt:

— Majd feladogatom a követet.

— All right! — mondtam. — Az egyik követ vizsgálva, megpillantok rajta két fehér csikocskát. Kukacok lesznek, — mondtam — mire Bokor ezt válaszolta:

— Vak planáriák.

— Csak hogy ezeknek lábuk van, — jegyeztem meg én.

Rögtön tanulmányozni kezdtem a kis férgeket, majd hallgatóságomhoz fordulva megjegyeztem, hogy már akár hazamehetünk, mert ennél különbet nem találhatunk, mert ami ezen a követen mozog, az egy vakrák.

A magyar fauna nagy nevezetességét fedeztem fel, — jelentette ki még Méhely, aki előadását folytatta, éles hangon jegyezte meg, hogy dr. Bokor Elemér egy felolvasáson magának vindikálta a felfedezés dicsőségét. Sőt még tovább is ment Bokor. Egy német folyóiratban úgy írta le az ászkarák megtalálását, hogy „Dosa, Kubacska és Ludwig Méhely társaságában történt. Az én nevemet tehát csak harmadsorban említette.

„Az én kis rákom s az én kézbe adogatóm“

— Ime, tekintetes Akadémia, — emelte fel a szavát Méhely Lajos, a csúszó-mászók jeles bűvára, amikor idáig jutott — ez az ok, amiért az Akadémia presztízse érdekében ide kellett jönnöm. Felbukkant valahol egy fiatalember, és az érdekes egyetemi tanárral, az öreg akadémikussal szemben állva, azt állítja, hogy előadásának állításai ellentétben állnak a tényekkel. Ezt nem lehet lovagias ügygel el-

intezni. Ha nem a pszichopátia körébe tartozó do-loggal állunk szemben, akkor legalább is súlyos fogalmi zavarral. Mert mit csinált dr. Bokor Elemér? Egy nedves követ adott a kezembe, amelyen én fedeztem fel a kis rákomat.

— Bokor egyetlen érdeme, amit különben késszégesen elismerek, az, hogy egy nedves követ nyújtott át. Ha tudom, hogy mi következik belőle, akkor más kézbe adogatóról gondoskodtam volna.

Bokor Elemér másfél évig tanulmányozta az abaligeti barlangot anélkül, hogy valami érdemeseit felmutathatott volna. Működése nem ad jogot neki arra, hogy meggyalázzon egy tisztas matlat, amely előtt kalaplevéve kellene elhaladnia. Közel négy év-tizede szántogatom a tudomány földjét. Tiltakozom tehát a megtörtént merénylet ellen az Akadémia, de mindenekelőtt a szent igazság érdekében.

A harmadik lovagias ügy ele

A padsorokban összeverődött néhány le-nyér, amikor Méhely Lajos befejezte felolvasá-sát, de az akadémikusok hallgattak. Hallgatott az elnöklő Horváth Géza osztályelnök is. Kínos csend következett, amely csak akkor szűnt meg, amikor Horváth Géza felkérte Zelovich Kornélt előadásának megkezdésére. A feszült-séget még növelte, hogy az első padsorban he-lyet foglalt és szorgalmasan jegyzetelt dr. Bokor Elemér őrnagy is, aki másfél évig ku-tatott az abaligeti barlangban s érdekes könyvben számolt be a barlang faunájáról. Az Akadémia történetében valószínűleg példa nél-küli tudományos előadás befejezése után dr. Bokor Elemér nyomban eltávozott. Érdeklődé-sünkre elmondotta a nyugalmát, hidegvérét katonásan megőrző őrnagy, hogy feltétlenül provokálta Méhely Lajost azokért a sértő kifejezésekért, amelyekkel akadémiai felolva-sása keretében őt illette.

Méhely Lajos ugyan — mondotta még Bokor őrnagy — hivatkozott arra felolvasásá-ban, hogy az ászkarái dolgát nem lehet lova-gias úton elintézni, de viszont nyomban e nyi-latkozata után sértő kifejezésekkel halmozott el. Ez már a harmadik lovagias ügye Méhely Lajossal. Most azonban valószínűleg akadály lesz a lovagias ügy rendes lebonyolításának, mert Méhely Lajost közben rágalmaszást el-ítélték.

Befejezik a budai postapalota építkezését

(Saját tudósítónktól.) A Krisztina körüben be-fejezéséhez közeledik a budai postapalota építke-zése, melyet tervező építész, Sándy Gyula műgyö-temi tanár jövő vasárnap, november 29-én délelőtti mutat be a meghívottaknak és a sajtó képviselőinek. Sándy Gyula hétfőn este a Magyar Mérnök és Épi-tész Egyesületben nagyszámú közönség előtt ismertette a postapalota építkezésének körülményeit. Az előadó vetített képekben mutatta be az épület tervét és vázolta az építkezés célját és lefolyását.

A posta indította meg leghamarább az építke-zéseket — mondotta előadásában — úgy a fővárosban, mint a vidéken. Nagyszabású rádió-állomást létesít-tett Székesfehérvárott és Tarnokon, járműtelepet épített az Egresi úton, megfelelő program szerint iparkodik továbbfejleszteni és megjavítani a leg-utóbbi időben rendkívül megerőltetett telefonszolgá-latot. Erre legélszerűbbnek mutatkozik jelenleg az automatikus kapcsolás rendszerére való áttérés. En-nek első központja lesz Budán a Krisztina körüben, melynek működésbe állítása után sorban átalakítják a belvárosi, a Teréz- és József-központokat is. A budai postapalotában azonban nem csupán az emli-tett első automatikus telefonállomást helyezik el, ide összpontosítják a posta számos hivataltát.

Az épület maga sok tekintetben újszerű alkotás. Pince, földszint és nyolc emeletével tíz sorban tar-talmaz egymás felett használati helyiségeket. Az amerikai rendszer dacára a tervező építész megma-radt a székesfehérvári építési szabályzatának keretei-ben, az épület nem sérti a környező házak érdekét, hanem beleilleszkedik a budai városlal képébe. Az épület minden része világos, száraz és jól fűthető. A benső forgalmat a középső folyosó, öt lépcsőház, egy pater-noster és két más felvonó könnyíti. A kapcsoló állomás három emeleten egymás fölött kiképződő tizenöt méter széles és harminchárom méter hosszú teremben van elhelyezve és egy kábelaknában át kap-csolódik a városi hálózathoz. Az említett termekben most van folyamatban tízezer előzető részére a komplikált kapcsolóképek szerelése.

Az épületben helyezik el a Krisztina körüti kör-zet céljaira szolgáló postahivatalt, a postás fogyasztási szövetkezetet, raktárakat és teherautók részére járműszínt, egy házgondokit és hat altiszti lakást.

Az épület nyolcadik emeletén hat vendégszoba áll azoknak a vidéki postatisztviselőknél rendelkezé-sére, akiket hivatalos teendőik néha a fővárosba szól-lít. Ugyanitt helyezik el a nagyszámú személyzet részére későbbi időpontban az étkezőhelyiségeket.

Az épületben van egy kétszáz négyzetméteres terem gyűlések tartására, amit előadási és oktatási célokra is lehet használni. Az épület belső szerkezete vasbeton pillérrendszeren alapul. Körülfalait port-landcement habarcsba rakott elsőrendű téglából készülték.

Az épület céljára felhasznált telekterület 3100 négyzetméter. A használati helyiségek összterü-lete 13.500 négyzetméter, nem számítva a folyosókat,

lépcsőket és mellékhelyiségeket. Összesen beépítettek 80.000 léghőmétert. Az addigi adatokból megállapít-hatóan egy léghőméter előállítás költsége nem éri el az ötszázezer papírkoronát, az összköltség nem lépi túl az előirányzott két és fél millió aranykoronát, ami, tekintve az épület elsőrendű anyagait, ta-ragotttk szerkezeteit, a nagyterem teljes olajmázo-lását, vörösréz fedését, a központi fűtést, a kiterjedt villanyvezetékhalózatot és a sűrű beépítést, rend-kívül alacsony összegnek mondható.

Pénteken, 1925 november 27-én

Miámi

az új Jakobi-operett

bemutatóelőadása a

Fővárosi Operett-színházban

Petráss Sári
Honthy Hanna
Fejes Teri
Halmay Tibor
Tolnay Andor
Ujváry Lajos

felléptével